

1 TIMOOTI

Polndo Timootiro So Uyi Koretero Nakangoyingo

1 Timootiro Mande Tabango

Timooti oningga ngu ene Esiya mera etenggoku, ngu gumisina ngunonggo mayeyingo. Enengo eweyi ngu ene Girik oni, ko, enengo nemi ngu Yuda bare. Polndo kootu endeyoyingongga, nguno ene Timooti nguya yootoni, ngundo Pol hooroowero, tero ngu, enengo ko gobooro oni tunootero endeyoweroyi, nguro rogo teyingo. (Aposel16:1-3). Kootuyisina, Polndo ene Timootino ngu Epesasno nowoondoyemo hamoo teyingo oni simoo bare, ngu soboyeroni, ero rogowooyingo.

Nga so uyingga ngano ngu, Polndo Timootiya ingonda teni ero, mande eyingo. Ngu godange oni etuyerooyingo, ngundo nowoondoyemo hamoo teyingo oni simoo bare, ngu ma yomburiyerowero ero, yanggango teyunoyingo. Polndo ngu nowoondoyemo hamoo teyingo oni, nguro yambo mande teweroyi, nguro Timootino eyingo. Ene ngandiro nguya eyingo, tabango oniro muriye gomengga, nguno ene yambo mande komo teyi, ero eyingo. Polndo, ngu muri metemi ngu nangge, Timootindo yoni, ero eyingo. Ndadiro nguro, ene ngu Krayisro ko oni ngu nowoondoyemo hamoo teyingo simoo bare, ngu kewooroyemo ko teweroyi oni.

Nga so uyingga, ngaro mande gumi gumi ngu ngandiro.

* Polndo ngu esoso mande eyingo, ngu ene Timooti yoro hoorooweweroyi, nguro eyingo. 1:1-2.

* Etuyeroyingo mande nenengo, nguro mandeni. 1:3-20.

* Yemboongeweroyi muri nguro mande, ko, simoo barero muriye gome nenengo nguro mande. 2:1-15.

* Kristen simoo barero tabangoye, nguro muriye3:1-16.

* Ingoweroyi mande, ngu Timooti ene komo enengo murini ngu gome sobowooya, enengo mandeni etuyeroyingo ngu nguya, gome sobowooni, ero eyingo. 4:1-16.

* Timootiro koni nguro mande ingoni ero, ko nowoondoyemo hamoo teyingo simoo bare, ngundo gome hoorooweyeroya ko teni ero, mande eyingo.5:1-6:21.

¹ No Pol, no Aposel, Krayis Yisasro soweyeroyingo oni. Anutdo noore ko yoyootoni, Krayis Yisas kenowero sobowoootetoku, ngundo no rogoneroro, enengo Aposel oni yootunonerowo.

² Timooti, ge Krayisno nowoondogemo hamoo teyingo, nguro ge noro nangone oorengo. Nondo nga nakayangga nga ngu, gengo nakangooteno. Awa Anut, ko noorengo Oo Bidodo Simburi Simbunani Yisas Krayis, enengo sumangeni, nowoondoyini, imakeyingoni ngu mete geya oriri.

Noore Mande Godange Ngu Bidodo Wongooye Uwa

³ No kuri Masedoniya oorowuero yade oororo, ooreko geno etoowe, ingoyingo, ngundiro nangge, ataga nguya no geno eteno. Ge komo Epesas endemo nguno ootoo, ngunonggo oni gidaregado mande godange simoo bareno ero etuyeroogengoku oni, ngu gedo mamanayeroya e. Ye komo ngundiro godange mande ngu simoo bareno ma etuyerowero! Eyingo. ⁴ Yo, hamoo, ngu oni ngundo kingo mata gura gura suwooyi sano ero, ko enengo osi sambayeboro oowooye nguro mande gumi gumi ero woosoro etenggo. Ngundiro mande mande ngu etoyi, ngundo simoo bare usowootoni, songo songo tero, nguno enengo nowoondoyemo hamoo teyingo ngu yomburiyootenggo. Yo, ngundiro mandega ngundo oni simoo bare ma hoorooweyerootoni, Anutro koni tetenggo. ⁵ Ene nondo, ataga nga mamana mandega ge gunootenoku nga keyoro ngu, arisa, Anutro mamana mande nowoondogemo oorooteku, ngundo ge oo biyomi gura teyingo, ero ma ete. Nguno, ene Yisasro nowoondoye hamoo teyingo ngu gome ingootenggo. Ngu mande muringga ngu bidodobo nowoondoye yokutuwootoni, ene ngunonggo nowoondoyi teweroyi, muri gome ngu tewanggo. ⁶ Nga etuyerooyingo oni godange ngando, ene muri nenengo ngu yokoro, ene wenonoro kingo mande, nguno nowoondoye yetenggo. ⁷ Yo, ene Anutro mamana mande ngu simoo bare etuyerowero ero, ngandiro ingootenggo. Noorengo mande nga ngu, hamoo

oorengo, ero ingootenggo. Ene mandega, nguro murini nguya, ma ingootenggo.

⁸ Noore ingooteto. Anutro mamana mande ngu gome nenengo. Anutro mamana mandega, nguro muri ngu ngandiro. Onindo endeyoro oruweroyiga, ngu yoonenengoote. ⁹⁻¹⁰ Noore nguya ngu ingooteto. Mamana mande ngu oni nenengomu yomosioweroyi, nguro kini. Kini, mamana mande ngu, oni mamana mande karon-gootenggoku; ko, ene tabango oni manggoye nguya, ma keyoro, utoro oorongooro oorootenggoku; windawinda tetenggoku, nguro mamana mande. Nga ngu oni Anut kootu inoro, ene weti mbumbuwa tetenggoku ngu; oni ene Anutro mande kootuyisina ero, ene mera ngaro muri biyomi ngu keyootenggoku, nguro mamana mande. Nga ngu oni awanamoye yureyi kumootenggoku; ko, oni gidarega nguya yureyi kumootenggoku; oni simoo sebobarese tero, ooreko ooreko endeyootenggoku; oni ngu ene Sodom ende oniro muriye biyomi keyoro tetenggoku; oni ene yakakayi oni yoro yoyeni, enengo kingo ko oni tetenggoku; ebe ganagana mande godange tetenggoku oni; oni ene godange ero, no hamoo oorengo urungga awendiro ero etenggoku oni; mande muri biyomi gidarega, ngundo mande metemi nguya mundi tero, yomburiyooteku, ngu nguya yomosioweroyi mamana mande, nguro

damoni.* ¹¹ Ngu oo ngundiro ngu, Anutro mande keta mesarango nguno oorooteku, ngu Anutdo no rogonerowoku, ngu simoo bareno wesiyoro, eweroyimboro. Nga Mande Keta Mesarangongga nga ngu, Anutro duridarinidodo, ko, enengo oowooyi bingami okooweroyi muriningga, ngu simoo bareno etuyeroote.

Anutdo Polro Nowoondoyi Teyingo Nguro Esooteyingo

¹² No Krayis Yisas, noorengo Oo Bidodo Simburi Simbunani, ngundo yanggango no nunootoni, enengo koni nangge tero oruwano. Ene noro murine gome ngu ingootoni, no mete enengo koni teweroyi ingoro, nguro enengo sunggi ngu nono yero, noyoro, enengo koni nga teweroyimboro rogoneroyingo. Ngundiro nguro, no eneno esosooteteno. ¹³ Hamoo, kurimi no enengo oowooyi yomooyinoro, nguro no Anutro oni simoo baredoya sanggiri tero, yutoro yomburiyeroyingo. Ndadiro nguro, no ooga tewonoku, nguro murini ma ingoro, ko, Yisas ngu ene ndawu oningga, ngu no kuri watayi ma teyingo. Yo, hamoo no ngundiro teroodoowe, ene Yisasdo nowoondoyi tenunoyingo. ¹⁴ Noorengo Oo Bidodo Simburi Simbunani, Krayis Yisas, ngundo sumange urungga oorengo, nono yero, nowoondoyi teweroyi muri ngu Krayisno nowoondone hamoo

* **1:9-10:** (Oni Sodom ende urungga nguno oruwonggoku, ngundo ngu baredoya kini, simoondo enengo nangge ebe korokoro muri biyomi ngu teyingo. Anutro Mande Kurimimo, ngu Yenesi /Stat 18:16-33; gumi ko, gumi 19:1-29, mandega ngu kandangeya ingoyi).

teyingo ngu, yeni tunooteyingo. Ngunonggo ngu, Yisas Krayisro nowoondoyemo hamoo teyingo, oni bidodo nondo nowoondoyi teyunooteno.

¹⁵ Nga mandega nga ngu, hamoo oorengo, oni simoo baredo ingoro, nowoondoyemo hamoo teweroyi. Ngu ngandiro. Yisas Krayis, ene merako ngano oni simoo bare, noore weti mbumbuwanonggo andangero, yoyowero, ombuyingo. Nondo ngu weti mbumbuwa teweroyi, oni koreteyingo. ¹⁶ Yo, hamoo oorengo, kuri nondo ngu weti mbumbuwa teweroyi oni koreteyingo. Ene Krayis Yisas enengo sumangeni, ngu bidodo yeni koretero nono ombuyingo. Ngu sumangeningga, nguro gabogaboyi, ngu simoo bare etuyeroyingo. Nguno ngu, oni simoo bare no neyowanggoku, ngu Yisasdo noya ma boguwooyingo. Nguro kootuyisina, oni simoo bare nguya neyoro ingoro, nguno ene Krayis Yisasro, nowoondoyemo hamoo tero, suwooyi sano keta oruweroyi ngu yowanggo. ¹⁷ O Anut, nondo gengo nowoondoyige urungga, no nunootoyi, ingoro, nguro no komo geno yemboongetenoku nga! Ge suwooyi sano oo bidodo sobowooweroyi, nguro Simburi! Ge ma kumoowa; ko onindo geyoweroyi nguya kini! Gedo nangge, ge Anut oorengo! Ge nangge oowoongge urungga oorengo, nguro gengo duridarige sugi sugi oruwa! Ngu hamoo! Ero eyingo.

Polndo Timooti Ko Inoyingo

¹⁸ Nangone, Timooti, no Anutro mamana mande nga ge gunooteno. Nga mandega nga ngu, noro ingoyingonemonggo, geno ma eteno. Kini, kuri Anutro ingondudu eyingo onindo,

geno oo tunooteweroyi mandega ngu, enendo nguya ngundiro eyingo. Ngu mande gomengga eyingo ngu yanggango dowooya, ngunonggo ge mete mudi oniya yanggango ebe ureyi. ¹⁹ Ngu ebega nguno ngu, ge nowoondogemo hamoo teyingo ngu gome dowooya, muri gome metemi, Anutro mamana mande, ge nowoondogemo oo-rooteku, ngu nangge te. Oni gidarega ngu muri metemingga, enengo nowoondoyemo oorooteku, ngu yokoro, kootu inootenggoku, nguno enengo nowoondoyemo hamoo teyingo, ngu sono tuwi tero mera yomburiyooteku, ngundiro tetenggo. ²⁰ Hayimeniyas, ko Alekisanda eraga ngundiro tetori, nguro nondo ene yoyoro, Setan kandeyimo yoyeyingo. Ene ngunonggo ingondudu metemi yoya, Anut oowooyi ko ma yomburiyoro yomooyinowari.

2

Yemboongeweroyi Nguro Muri

¹⁻² Arisa, koretero nga kongga nga no ye eririye-rootoowega, ngu nangge teyi. Ngu ngandiro. Ye Anutno kira eya yemboongetoyiga, enendo oni simoo bare bidodo, oni ururu, oo sobosobo oni nguya, Gabuman oni nguya hoorooweyerowa. Ye komo Anutno ngu oni nguro esooteyi. Ye Anutno ngundiro kira tetoyi ngu, asa, noore bidodo nowoondonani imakeyingomo ootooro, ngunonggo Anutro mandeni, ko, muri metemi gome nenengo, ngu nangge keyowato. ³ Kira ngundiro teweroyi ngu, Anut doongeyimo gome metemi. Yo, noore ko yoyoyingo Anutga ngundo,

nguro gome ingoote. ⁴Yo, Anutdo oni simoo bare bidodo yoyoweroyimboro ingoote. Ngundiro nguro, Anutdo oni simoo bare yoyeni, mande hamoo ngu muri gome nenengo oorengo ingowanggo. ⁵Noore ingooteto. Anut guranangge oorooto. Anut, ko oni simoo bare nguya, kewooroyemo kawarara teyingo, oni guranangge oorooto. Ngu oningga ngu Krayis Yisasga, ngundo nangge. Enengo goweyi, ngundo oni simoo bare bidodo uriyeroyingo. ⁶Nga kongga ngaro naruni tunootetoni, oni Yisas Krayis enengombo enengo ketangga ngu oni simoo bare bidodo uriyeroweroyimboro yero, ngundo ko uriyeroyingo. Ngu muringga nguno, Yisasdo Anutro ingondudu yeni, tunooteyingo. Ngu ngandiro. Anutdo oni simoo bare bidodo yoyowero. ⁷Nguro ngu, Anutdo noyoro, Aposel kono ngano noyewo. Noro kone ngu, enengo mandeni ngu wesiyoro eweroyi. No hamoo oorengo ero, godange mande ma eteno. No ngu oni sowe gidaregaro etuyeroyingo noyewoku, nguno ene nguya, nga hamoo mandega ngaro nowoondoyemo hamoo tewanggo.

⁸Nondo ngu ngandiro ingooteno. Ende bidodomo, oni simoo bare ngu, ene komo Anutno kandeye okooya, enengo oowooyi bingamini eya yemboongeyi, ero ingooteno. Ene ngundiya teya ngu, ene nowoondoye kookingo yetoni, sanggiri teweroyi muri ngu yokoya, ene kundingiyi ootooya, ngunonggo ene Anutno yemboongeya oriyi, ero ingooteno.

Baredoro Mande

⁹ Nondo ngu ngandiro ingooteno, bare garo ngu ene komo towikumba goweyeboro rogono teyi. Goweyimo ma woorogongoro ndinditewero. Towikumba metemi rogono ngu nangge teyi. Bare garo, nguno goweye nakangoro, nguno uye, moondeye, ma nakangowero. Beye goyayimu nangge penggoro, towikumba gome gomemu ngu urini urungga, ngu ma yoro, goweye nakan-gowero. ¹⁰ Kini, bare garo ngu, ene Anutro nambosumoongo ootooya, ene ngunonggo Anutro kongga tetenggoku, ngundo nangge enengo irosara oorengo. ¹¹ Bare ngu, ene komo neneteya, torige bibiteya, ngunonggo mande ingoya, ene newende gome imakeyingomo ootooya, manggo korokoro teyi. ¹² No bare gura yokootowe, ngundo oni etuyeroyingo ma oruwa. No, baredo simooro tabango ma oruwa. Bare garo ngu, ene komo manggoye gosiyoya, ene komo mande ngu nangge ingoyi. ¹³ Ngu ngandiro. Anutdo ngu ene Adam koretero yero, kootuyisina, Ewa barega ngu yeyingo. ¹⁴ Adam enengombo mande godange nguro newendemo hamoo ma teyingo. Kini, barega ngundo godange mande nguro newendemo hamoo tetoni, weti mbumbuwa teyingo. ¹⁵ Bare ene Krayisno nowoondoyemo hamoo tero, ngunonggo nowoondoyi teweroyi muringga, nguno ootooro, ngunonggo ene towikumba gome, goweyiboro rogono tero, ootooro, ngunonggo Anut doongeyimo muri gome nenengo tero oode ngu, asa, Anutdo sunggi mande ngandiro ero, gosiyoyingo. Bare simoo bisiyoweroyi naruno ngu, Anutdo ene gome hooroowetoni, yanggango yoro, ene simoo mete

bisiyowa.

3

Kristen Simoo Barero Sobosobo Koreteyingo Nguro Mande

¹ Nga mandega nga, ngu hamoo oorengo. Oni gura Anutro simoo bare bidodoboro soboyeroyingo tabango koreteyingo oruwero ingooteku ngu, asa, ene komo ko gome teweroyi, nguro gome ingoni. ² Arisa, sobosobo ngu gome nenengo oorengo oodoni, oni simoo baredo eneno biyomi gura ma kenowanggo. Ene komo bare guranangge nguro kameyi oorengo orini. Ene komo sono kowoo rogono nangge neya, enengo oo bidodo teteku ngu rogono nangge teni. Enengo ingonduduni, goweyi ngu bidodo gome sobowooya, imakeyingo muri ngu keyoya, muri gome nenengo ngu bidodo teni. Ene oni bidodo enengo yano ombutenggoku, ngu gome soboyeroni. Ene komo oni bidodoboro etuyeroyingo, oni gome ingondudu orini. ³ Ene sono kowoo urungga nero wenonoro, oni songomboya sodedo sanggiri tero ebe ma urewero. Kini, ene oni songomo imakeyingo muri gome, ngu nangge teni. Ene digi beye oo nguro nangge hahangero, ingondudu urungga ma tewero. ⁴ Ene enengo bareyi simoongo ngu gome soboyeroro, ngunonggo enengo simoongo nga yoyeni, enengo mandeni gome keyoro, torige bibitetenggo. ⁵ (Oni enengo bareyi simoongo gome ma soboyeroro ngu, asa, ene Anutro oni simoo bare soboyeroweroyi nguya,

ereremo kini.) ⁶ Oni Kristen keta tewoku, ngundo sobosobo oni tero, ma oruwa. Ndadiro nguro, ene windawinda tewaku ngu, asa, Anutdo ngu oningga, ngu goweyi sanggawero mandeni wirikoweroyi ngu, Setan goweyi sanggawero mandeni wirikoyingo, ngundiro tewa. ⁷ Endemo simoo bare kewooroyemo, nguno oni oowooyi gome nenengo, oni gome etenggo. Ene oowooyi gome metemi kini ngu, asa, ngu oningga ngundo oyimo yowaku, Setanro sooro sebano ngu sorewa.

Kristen Simoo Barero Tabango Oni Nguro Mande

⁸ Ngundiro nangge, simoo bare kewooroyemo, endemo Kristen tabango onidodo nguya, ene komo ingonduduye nenengo oorengo ingoya, ngunonggo enengo koye gome teyi. Ene manggoye tege eraya ma tewero. Ene sono kowoo nero ma wenonowero. Ene oni dobookuriyeboro digi beye kingo yowero ma ingowero. Endemo oni doongeyemo nguya, ene komo oni gome nenengo tunooteya orini. ⁹ Ene komo ngandiro ingootenggo. Ene Anut doongeyimo mamana mande nowoondoyemo oorooteku, ngundo oo biyomi gura teyingo, ero ma ete. Nguro ene komo mande hamoo ngu nowoondoyemo hamoo teyingo, ngu gome ingoya, gome dowooyi. ¹⁰ Koreteya ngu, enengo koye ngu towooyeroya yeyoyi. Ene koye gome metemi tetoyi, nguno oni gurado muri biyomi gura eneno ma kenowanggoku ngu, arisa, ene mete Kristen simoo bareno ko oni gome tero oruwanggo. ¹¹ Ngundiro nangge, endemo simoo bare ngundo

ko oni nguro bare sumooye nguya yeyootoyi, ene ingonduduye gome nenengo, ero etenggo. Ene kootuyisina, mande kono kono ngu ma ewero. Ene sono kowoo netenggoku, ko oo bidodo teteku nguya, ngu ene komo rogono nangge tero, suwooyi sano muri gome nenengo, ngu nangge teyi. ¹² Yo, hamoo, Kristen simoo barero ko oni ngu, ene komo bare sumooye guranangge nangge oruwanggo. Ene komo enengo bareyi simoongo nguya, gome soboyerowanggo. ¹³ Oni ene Kristen simoo barero ko oni tero oruwero ngu, ene ko gome metemi tetoyi, enengo oowooye nguya gome metemi oorengo oruwanggo. Ngundiro tero ngu, ene mete Krayis Yisas nguro mandeni, ngu yanggango oorengo wesiyoro ewanggo.

Anutro Mande Nguro Muri

¹⁴ Hamoo, no geno sodedo oorengo oorowuwero ewonoku, ene ataga nga mandega nga nakangoro gunootenoku nga. ¹⁵ Nguro ngu, no sodedo geno nguno ma oorowutoowega ngu, asa, ge mete nga mandega nga kenoya ingo. Nguno ngu, Anutro simoo bare ngundo mande muri gome nenengo Anutdo nguro ingooteku, ngu tewanggo. Ndadiro nguro, ngu Anutro simoo bare ngu, ene ya nonggini yanggango dikaro, ngunonggo ya koorowooteku ngundiro. Yo, hamoo, ngu Kristen, ngundo Anutro hamoo mande ngu yoro, simoo bare gidaregano wesiyoya eyi. ¹⁶ Yo, Anutro mande murini ngu, ene urungga oorengo. Onindo nga mandega nga, yeni biyomi yeweroyi nguya kini. Ngu ngandiro:

Ene oni kirarongo oorengo tunooteyingo. Yuka Kundingiyimbo, enengo murini yeni tunooteyingo ngu, ene noorengo Simbunani oorengo ngu etuyeroyingo. Engel onindo ene kenoyingo. Enengo mandeni ngu oni sowe bidodomo oorowute. Mera ngano, oni simoo bare oowooyingga eneno nowoondoyemo hamoo teyingo. Ngundo ene sambo endemo oorero, ene ngu Anutya gobooro oorooteri.

4

Godange Oniro Mande

¹ Yuka Kundingiyi, ngundo mande yootunoro ngandiro ete. Kootuyisina, oni gidarega nowoondoyemo hamoo teyingo ngu yokowanggo. Yo, ene Setanro keyimo oni ngundo ganaganayeroro, noore Anutro ingondudu eyingo oni, ero etoyi, ene nguro mandeye ingoro, keyowanggo. Ene oombooro biyomi, nguro muri biyomi ngu etuyerooyi, nguya keyowanggo. ² Ngu naruno, godange oni, ngundo godange muri songo ngu etuyerowanggo. Ndadiro nguro, nowoondoyemo hamoo teyingongga ngu yokoro, nguno enengo ingonduduye nenengo gura ingoweroyi nguya kini. Ngundiro nguro, enengo weti mbumbuwaye ngu ene ma ingootenggo. ³ Ngundiro oni, ngundo ene simoo bare ngandiro etuyerooyinggo. Ene komo erambarisa teweroyi muri ngu yokoya, oowari gura gura nguya yokoya, roogo teyi, ero etuyeroyingo. Ene Anutdo ngu oo ngu ye yunoyingo. Yo, noorendo enengo

hamoo mandeni ngu ingootenggoku, ene mete oowari yoro, Anutno esosootero newato. ⁴Noore ingowato. Anutdo oo bidodo yemukoyingo ngu oo gome oorengo. Ngu noore oorongooye uweroyi kini. Kini, ngu noore yoro, ngunonggo Anut bingami okooro esosooteweroyi. ⁵Ndadiro nguro, Anutro mandeni, ko, Anutno yemboonggenga ngudodo yowuruwootoni, oo ngu yeni, kundingiyi tunootete.

Timooti Ngu Komo Krayisro Ko Oni Gome Orini

⁶Ge nga mandega nga dobookurigemo ero etuyeroro ngu, arisa, ge Krayis Yisasro ko oni gome oruwa. Yo, hamoo, ge bodaga oruwoku oororo, ataga nguya, ene ge mande gome etunggerooteku, nguno ge yanggango urungga yoro, nowoondogemo hamoo teyingo, mande gomengga ngu keyoro ooroote. ⁷Ene bare dogogonimbo ngu, ene kingo mata mande ngu etenggo, ko, kingo mande, Anutro mande ma keyooteku, ngu bidodo kootu ino! Ge komo Anutro mande murini, nguno gengo yanggango yoweroyi nguro ko yanggango te. ⁸Ge ingooteku ngu, noore gowenani yanggango yeweroyi ngu, asa, towoongoro, ko yanggango ko tetooye, ngundo noore hoorooweyerowa. Ene Anutro mande muringingga, ngu keyoweroyi, nguro towoongoro keyowatoku, ngundo ataga ngano hoorooweyerootoni oode, kootuyisina nguya, gome oorengo hoorooweyerowa. ⁹Nga mandega nga ngu, hamoo oorengo. Nga mandega nga ngu, oni simoo bare bidodo gome ingoro, keyoro, nowoondoyemo hamoo teweroyi,

ngu gome oorengo. ¹⁰ Anutdo oni simoo bare bidodo yoyowero koyi teteku ngu, noore enengo oni nowoondonanimoo hamoo teyingo ngu, ene hamoo yoyowo. Noore Anut suwooyi sano keta oruweroyiga, nguro nowoondonanimoo hamoo tero, noore enendo yoyoweroyiga, ngu sobowoowato. Yo, hamoo, ngu muringga nguro nangge, noore suwooyi sano towoongoro, ko yanggango oorengo tero, enengo murini keyowato.

¹¹ Ge komo nga mamana mande, nga oni simoo bareno, eya, gome etuyerootooga, ene komo ngu keyoyi. ¹² Ene ge geyoro, simoo oore, ngundo kingo oningga, ero ma ingowero. Kini, ge komo oni etuyeroyingo oni kirarongo, tunootero oodoyi, nguno ngu, Kristen oni simoo bare, ge geyoro kenggerowanggo. Ngu ngandiro. Gengo mande eyingomo, gengo endeyootekuno, ko, gengo nowoondoge dobookurigeboro ingootekuno, nowoondogemo hamoo teyingo nguno, ko, Anut doongeyimo ootootoongge, muringge gome nenengo, ngu bidodo kenoro, ene ge kenggerowanggo. ¹³ Nga narungga ngano, ge no soboneroya ootooya, nguno ngu, ge komo suwooyi sano Anutro mande, ngu oni simoo bareno kandangeya, mande nguro murini gome wesiyoya, eya, etuyeroya ootoo. ¹⁴ Kuri Kristen oniro tabango, onindo kandeye ge tabagemo yeyingo naruno, nguno ene ge Anutro ko oni goyeyingo. Yo, enendo ge rogogerootoyi, nguno Yuka Kundingiyimbo Anutro ko teweroyimboro kingo oo duwoo gura ge gunoyingo. Ngu naruno nguno, oni gurado, gedo kootu ko teweroyi,

nguro ingondudu tero eyingo. Nguro ngu, ge ngu oo kingo duwooga, nguro koni tewero wembuge ma kiyayi yewero. ¹⁵ Naru bidodomo, ge komo ngu kongga ngu sobowooya teya, nguno nangge ootoo. Ge ngundiro tetoyi ngu, asa, oni bidodo, gengo kongge, ngu tunoo oorengo kenootoyi, urungga oorengo tunootewa. ¹⁶ Gengo muringgega teteku ngu, komo gome sobowooya, simoo bareno oo etuyerooteku nguya gome sobowo. Oni etuyeroyingo koyi ngu, ge suwooyi sano ngu kongga nguro koyi yanggango te. Ge ngundiro tewaku ngu, asa, ge goyoro, ngunonggo oni simoo bare gengo mandege ingoro, nowoondoyemo hamoo tetenggoku, nguya Anutdo yoyowa.

5

Timootindo Oni Simoo Bare Yeyoro, Enengo Soweni Nenengo, Ero Ingowa

¹ Ge oni dogodogoni nguya ma boguwooro yeyoro ewero. Kini, ge komo mande ememonggo eya, gengo awangge yomosiyooteku, ngundiya ene yomosiyero. Ge gengo konedobooge yomosiyerooteku, ngundiro nangge, simoo oore gidarega nguya, ngundiya yomosiyero. ² Gengo nangge yomosiyooteku, ngundiro ge komo bare dogodogoni, ngu gome yomosiyero. Ge bare oore gidarega komo gome yomosiyero, gengo kuwoongge yomosiyooteku ngundiro. Yo, hamoo, Anut doongeyimo muri gome nenengo, nguno gengo kuwoongge yomosiyooteku, ngundiya ene yomosiyero.

Bare Wabu Nguro Mande

³ Bare wabu gura kameyi kumootoni, enesu nangge oodoningga ngu, arisa, ge ngu barega ngu gome sobowooya yomosiyo. ⁴ Ene bare ngundiro ngu ene simoongododo, ngundi osi osiyidodo bine, arisa, ene ngandiro gome ingowango. Anut doongeyimo, enengo ko ko-retero ngu enengo awanamoye osi osiye nguya soboyerowango. Ndadiro nguro, enendo kuri ene soboyeroro ko tewonggoku, nguro gumi ngundiro tewango. Yo, Anutdo ngundiro muringga nguro gome ingoote.

⁵ Ene bare wabu gura enesu nangge ood-ega ngu, arisa, ngu barega ngu ngandiya teni. Ene Anutro newendemo hamoo tetoningga ngu, suwooyi sano narudodomo, ene komo Anutdo hoorooweneroni, eya yemboongeya orini. ⁶ Ene bare wabu gura, enesu nangge tero, ene ingonduduni buribari ingoro, goweyiboro murimo oorooteku ngu, asa, Anut doongeyimo, ene kuri kumooyingo ngundiro oorootee. ⁷ Ge komo bare wabu, ko, enengo simoongo nguya, manayerootooga, ene nga mandega nga keyoya, muri nenengomo oodoyi ngu, asa, oni songombo ene goweyi sanggawero mande gura, eweroyi kini. ⁸ Oni enengo dobookuriye gome ma soboyeroro, oni enengo sidu soweni oorengo, ko, bare wabu eneno oorootenggoku, ngu gome ma soboyerowaku ngu, asa, ngu oningga ngu, ene newendemo hamoo teyingo ngu, ene kuri yokowoku ngu, nguro ene oni biyomi oorengo. Oni Anutro ma ingootenggoku, ngundo muri biyomi ngundiro ngu ma tetenggo.

⁹⁻¹⁰ Bare wabu oowooye oorooteku, so uyigano, nguno ge ngundiro bare, ngu oowooye nguno nakango. Bare ene dagoma onibi kabusa (60) yokoyingo ngu, ene simoo gurananggeboroboro bareyi. Ngundiro bare ngu, ene ko gura gura teweroyi, oowooyi gome metemi. Ene kuri, enengo simoongo gome soboyerowo. Ene ende songo oni mayetoyi, oo karo yunoro yomosiyerowo. Ene ko gura gura Kristen oni simoo bareno teweroyi, nguro meyeroro oorootenggo. Ene oni kowuri yoro oodoyi, ngu hoorooweyeroro, ko metemi gura gura teyingo. Bare ngundiro muri teyingo ngu nangge oowooye nakango.

¹¹⁻¹² Ene ge bare wabu oore oorootenggoku, ngu oowooye ma nakangowero. Ndadiro nguro, enengo goweyiboro ingonduduga, ngundo soboyerootoni, ene ko kame tewero ingowanggo. Yo, enengo goweyega, ngundo ingonduduye sobowootoni, ngundo Krayisro ingoro koni teweroyi, ngu dagate. Nguro ngu, ene kuri, Krayisro koni tewero mande, ero gosiyoyingo ngu yokootenggo. Ngundiro nguro, ene Anut doongeyimo, weti mbumbuwa tetenggo. ¹³ Ene muri gura nguya, ngandiro tetenggo. Ene sureye kinyetoni, ene ya bidodomo oororo, ene oni songomboro mande yakakayi yoro, koorowooro, oororo omburo tetenggo. Ene mande biyomi gura gura noore ma teweroyi, ngu ero endeyootenggo. ¹⁴ Ngundiro nguro, nondo ngandiro ingooteno. Wabu bare oore oorootenggoku, ngu ene ko kametero, ene simoo bisiyoro, enengo ya gome sobowoowanggo.

Ene ngundiro tetoyi ngu, arisa, oni Anutro nowoondoyemo hamoo kini, ngundo mande biyomi gura, noore gowenani sanggawero ma ewanggo. ¹⁵ Ye kuri ingootenggo. Bare wabu gidarega, ene oore metemi ngu kuri yokoro, ene Setanro murini ngu keyootenggo. ¹⁶ Ene Kristen bare gurado enengo soweni nguno wabu bare gidarega oodoyiga ngu, asa, ene komo gome soboyeroyi. Ngundiro tetoni, nguno ngu, endemo Kristen simoo baredo wabu bare soboyeroweroyi, ngu kowuri kini. Ene wabu enesu guranangge nangge, hoorooweweroyi gura kini, ngu Kristen simoo bare watangga, ngundo hoorooweyeroro soboyerowanggo.

Tabango Oniro Mande

¹⁷ Kristen tabango oni ko gome oorengo tetoyingga ngu, ye yowuru simoo bare ye bingamiye okooya, oowooye metemi eya, nguro uriyi digi beye yunowanggo. Ndadiro nguro, ene ko yanggango tero, Anutro mandeni ngu simoo bareno ero gome wesiyoero etuyeroootenggo. ¹⁸ Noore ingowato. Anutro mande ngundo ngandiro ete.

Ge Bulmakawu manggowo ma doobengootoyi,
Wit Rayis oo ngu wongoowero, ero eyingo.
(Dutoronomi 25:4)

Anutro mandeno nguya ngandiro ete.

Ko oni ngu ene mete koro uri yowanggo. Ero eyingo. (Luk 10:7)

¹⁹ Oni gurado, ngu tabango oningga ngu biyomi tewa, etoni ngu, arisa, ge ngu mandega ngu ma ingowero. Ene oni eraya, ngundi oni kabusa bine, ngu mandega ngu etoyiga ngu, asa, ge mete

nguro mandeye ngu ingo. ²⁰ Ene Kristen tabango oni gura, weti mbumbuwa tetoningga ngu, arisa, ge mete Kristen oni doongeyemo mandeni, ngu tunoo yomosiyo. Ngundiro tetoyi ngu, tabango oni gidarega ngu kenoro sosorewanggo.

²¹ Anut doongeyimo, Krayis Yisasno, ko, Anutro oni Engel oni doongeyemo nguya, no nenengo geno eteno. Ge komo mande bidodo gunowonoku, ngu bidodo keyo! Ge mande gura muri ma kenoro ingoro ngu, arisa, ge nguro nowoondogemonggo sodedo ngandiro ma ewero. Kini, noro mandene bidodo keyo. Ge komo oni bidodomo mande muri guranangge te. Ge gisigasononggo dobookurigemo mande ero, oni gidaregano ma yoyokowero. ²² Ge sodedomangge eririnonggo, oni gura sobosobo teweroyi nguro kandege tabangomo ma yewero. Ge oni gidegado weti mbumbuwa tetenggoku, ngu ge nguya, yowuruwooro ma tewero. Kini, gengombo ngu Anut doongeyimo nenengo oorengo ootoo.

²³ Ge komo kingo sono nangge ma newero. Ge mete Wayin bodaga nangge sonono wendoya, ngudodo nowoondoge hooroweweroyimborone. Ngundo ngu, sayingga suwooyi sano geno tunooteteku, ngu andangetoni kinitewa.

²⁴ Oni gidaregaro weti mbumbuwa ngu tunoo oorooto. Ngundiro nguro, mandeni wirikoweroyi ngu kowuri kini. Ene oni gidaregaro weti mbumbuwa ngu kombiteyingomo oorooto. Kootuyisina, tunootetoni wirikowanggo. ²⁵ Ngundiro nangge, muri gome gidarega ngu tunoo oodoni, ko muri gome gidarega, ngu kombiteyingomo

ooroote. Ene kootuyisina muri gome ngu bidodo tunoo oorengo tunootewa.

6

Ko Oniro Mande

¹ Kingo ko oni bidodo, ene Kristen tetoni ngu, ene komo ngandiya ingondudu yoyi. Noorengo sobosobo tabango oni ngu metemi, nguro noore enengo oowooyi bingamini okoowato. Ngundiro tetoyi ngu, sobosobo tabango onindo Anut oowooyimboro mande biyomi ero, ko Kristen murimboro nguya, mande biyomi eweroyi kini.

² Kingo ko oniro sobosobo oni ngu, ene Kristen oodoni ngu, asa, ko onindo ngandiro ma ingowero. Ene nenengo doboone, nguro no mete enengo manggowo unggarangoowano, ero ma ingoyingo. Kini, ene komo ngandiro ingowa. Ene Kristen oni, nguro no koni gome tewano, ero ingoyingo. Ndadiro nguro, ene noro Kristen doboone, nguro no koni gome tewano. Eyingo.

Etuyeroyingo Oniro Mandeye Nenengo Kini

Suwooyi sano, ge simoo bare muri ngandiro teweroyi, nguro gome etuyero, ge komo, eya, yokutuyerootooga teyi. Ngu ngandiro.
³⁻⁴ Noorengo Oo Bidodo Simburi Simbunani, Yisas Krayis, ngundo ngu, Anutro murini ngu gome etuyerowo. Ene oni gurado, ngu Yisasro hamoo mandega ngu yokoro, mande gurano etuyerowaku ngu, asa, noore ngu mete ingowato. Ngu oningga ngu, kingo windawinda tero, ene oo bodaga ma ingoote. Ene ingonduduni ngu muri biyomi teweroyi, nguro hahangero oorooto.

Ene mande gumi gumi eweroyi muri, nguro mande ebe uto uto tete. Ngundiro mande, ngundo muri ngandiro yeni tunootete. Oni gidaregaya, nowoondoye biyomi yero, ko ebe utoro, kootuyisina yomooyinoro mande biyomi ero, ko, dobooyiboya ingondudu biyomi ingoweroyi, nguro tunootetenggo. ⁵ Ngundiro tero, suwooyi sano sanggiri tetenggo. Ngundiro oni, ngundo ingonduduye ngandiro sasa ingootenggo. Ene hamoo mande ngu, gome ma ingoro, dowootenggo. Kini, ene ngandiro ingootenggo, Anutro mande murini, ngu oo sitowi yoweroyi oore, ero ingootenggo.

⁶ Ene oni, ene Anutro mande murini ngu keyootoyi, Anutdo nowoondoye yanggango teyunoro, kumana urungga yunooto. Ngu muringga, ngunonggo Kristen oni, ene oo bidodomo Anutdo rogoyimo yunootoni, nguro ene oni oni tetenggo. ⁷ Noore ingooteto. Namonanimbo bisiyerootoyi, noore merako tunootewootoku, ngu naruno, noore oo gura ma yoro ombuyingo. Kootuyisina nguya, noore mera nga yokowatoku, ngu naruno, noore oo gura ma yoro oorowuwato. ⁸ Noore oowari towikumba rogoyimo tetoni, nguno ngu, asa, noore mete ngandiro ewato. Nga oo nga, noore mete, ewato. Eyingo. ⁹ Ene oni digi beye oo sitowi urungga yowero hahangeteku, ngu muringga ngundo oningga yeni, muri biyomi gurano gurano sorero oonootewa. Yo, hamoo, ene oonooteweroyi, ngu nusako mereno sorero kumootenggoku ngundiro. Yo, ngu muringga, ngundo nowoondoye sanggawetoni,

nguro ene biyomi oorengo tetenggo. ¹⁰ Beyero gome ingoweroyi muri ngu, muri biyomi bidadoboro damoni. Oni gidarega ngu ene beyero gome ingootenggoku muringga, ngundo ene yowoosotoni, enengo nowoondoyemo hamoo teyingongga, ngu kuri yokoro, kowuri urungga koorowootenggo.

Noore Suwooyi Sano Keta Oruweroyiga Ngu Gome Dowoowato

¹¹ Ene ge Anutro oni, ge ngu oo ngu kootu inoya, ge songo toonge. Ge komo muri nenengo ngu yoweroyimboru koyi te; Anutro muri nenengo ngu keyoya; nowoondoyemo hamoo teyingo muringga ngu teya; dobooyiboru nowoondoyi teweroyi muringga ngu teya; yanggango dikaro kowuri ogingo bidodo koorowoweroyi muringga teya; ngunonggo simoo bareno imakeyigomo mande muri, ngu teyi. ¹² Oni ene Krayis newendemo hamoo teyingo ngu, enengo koni ngu, oni ene ebe pawapawamu tero, kendu tetenggoku ngundiro. Yo, oni ene ko yanggango tero, ebe pawapawamuno uro, uriyi yootenggoku ngu, ge nguya ngu kongga ngu teroode, oororo, wengamo yokowa. Ge ngundiro tero ngu, asa, Anutdo suwooyi sano keta eneya oruweroyi, ngu ko uriyi gunowa. Yo, ge nowoondogemo hamoo tero, ngunonggo ge simoo bare gidaregano wesiyoro eteku, ngu naruno nguno, Anutdo keta sugi sugi oruweroyi mande, ero gosiyoyingongga, ngu gunowa.

¹³ Anutdo ene oo bidodo keta oruweroyi, ngu yunoote. Krayis Yisas ngundo ngu, Pondiyas

Payilat doongeyimo murini, enengombo, nenengo murini yootunoro, eyingo. Ngu Anutga ngu doongeyimo, ko, Krayis Yisasno nguya, no geno mande yanggango gunooteno. ¹⁴ Ge komo Anutro mande ngu bidodo gome keyo. Ge ngundiro tetoyi ngu, asa, sugabo nguno ma oodoni, ko, onindo nguya nguro mandeni biyomi eweroyi kini. Ge komo ngundiro soboworo oodoyi, oororo, noorengo Oo Bidodo Simburi Simbunani, Yisas Krayis, tunooteyingo naruno, nguno wenga kinitewa. ¹⁵ Yo, hamoo, Anutdo Krayis ko ombuweroyi naruningga rogo teyingo, ngu yeni tunootewa. Anut guranangge, nguro noore komo enengo oowooyi bingamini ero okoororuwato. Ene guranangge yangganganidodo oorengo. Ene guranangge mera ngaro oo sobosobo oni ururu nguro Urungga. Oni ururu nguro soboyeroyingo oni urungga oorengo. ¹⁶ Ene guranangge, ene ma kumoote. Ene soru himi urunggano oorooteku, nguro noore ene tanggeyimo oorowuweroyi nguya kini. Kuri oni gurado nguya ene ma kenoyingo, ko, ataga nguya, oni gurado kenoweroyi nguya, ereremo kini. Enengo oowooyi urungga ko yanggangani, ngu suwooyi sano ngundiro oruwa. Ngu hamoo.

Oni Oo Oowooyingadodo Nguro Mande

¹⁷ Oni mera nga oo sitowi oowooyingadodo nguno eyi. Ene enengo digi beye oo urungga nguro ma oni oni tero, ene yeni mande unggarangooro windawinda tewero. Ndadiro nguro, oo ngu bidodo sodedo biyomi yeweroyi, nguro

nowoondoyemo hamoo ma tewero. Kini, ene komo Anutro nowoondoyemo hamoo teyi. Enengombo nowoondonani gome oni oni teweroyi, oo gome ngu urungga oorengo, noore yunoote. ¹⁸ Oni oo sitowi urunggadodo nguno eyi. Ene komo mete ko gome metemi ngu bidodo teyi. Ene komo oni oni sanganimonggo oni gidarega ooro wenonootenggoku, ngu hoorooweyeroyi. ¹⁹ Ene ngundiro tero ngu, arisa, ene oo gome gome oowooyingga teyingo, ngundo kootuyisina, enengo hoorooweyeroweroyimboro yowuruwoowanggo. Ngundiro tero ngu, ene mete keta oruweroyi keta hamoo oorengongga ngu yowanggo.

Ge Komo Gengo Kongge Ngu Gome Sobowo

²⁰ O Timooti, ge komo ko Anutdo kuri gunowoku, ngu gome sobowo! Kingo mande Anutro muri ma keyooteku, ko, oni enengo ingoyingoyemonggo mande etenggoku, ngu nguya ge kootu ino. Ndadiro nguro, Anutdo kingo mande mande oniro ingoyingoyemonggo etenggoku, nguro sanggiri tete. ²¹ Oni gidaregado etenggo. Noore ingondudu oni, noore oo bidodo rogoyimo ero etenggo. Ene ngundiro etoyi ngu, asa, ngu naruno, ene damoni yero, Anutro nowoondoyemo hamoo teyingo ngu yomburiyootenggo.

Anutro sumangeni ngu mete yeya orini. Ngu hamoo. 11

ANUTRO MANDE KETA
The New Testament in the Rawa Dialect of the Rawa
Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Rawa long Niugini

copyright © 1992 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Rawa (Rawa) (Rawa)

Dialect: Rawa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-09-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 22 Nov 2019

7f5bc84a-4dea-522b-980c-a11c545b87cc